

БЕЛАРУСКІ САД У ГОД НАВУКІ...

(Заканчэнне.
Пачатак на 1-й стар.)

— *Калі мы прыходзім у буйныя гіпермаркеты «Еўраопт», «Прастор», «Гіпа» і іншыя, то беларускія яблыкаў там практычна не сустрэнеш. Чаму?*

— Я з гэтым не пагаджуся. У сезон масавага паступлення пладовай прадукцыі на гандлёвых паліцах беларускія яблыкі прадстаўлены даволі шырока, а вось у веснавы перыяд іх становіцца менш.

Наяўнасць айчынных яблыкаў у гіпермаркетах — складанае пытанне ўзаемаадносін гандлю і вытворцаў. Для паставак неабходна выкананне шэрагу ўмоў: дастаткова вялікія партыі пладоў, іх рэгулярнае паступленне ў пэўны тэрмін і ў патрэбнай тары, што нашыя прадпрыемствы не заўсёды ў стане выканаць. Зноў жа — высокая канкурэнцыя сярод вытворцаў. А яшчэ вельмі крыўдна, калі прадукцыя з кардонных скрыняў ці латкоў, на фасоўку якой пайшлі пэўныя затраты працы і часу, з вышынні высыпаецца ў агульны кантэйнер, дзе потым корлаюцца пакупнікі. Пагадзіцеся, што ў такіх абставінах захаваць гандлёвы выгляд прадукцыі вельмі цяжка. Адсюль ужо ідуць рэкламацыі, вяртанне яблыкаў і негатывныя адносіны да беларускай прадукцыі.

А больш дробныя сеткі без праблем забяспечваюцца прадукцыяй па дагаворах з сельгасарганізацыямі або фермерамі. Ды і мы самі такім чынам пастаўляем сваю прадукцыю ў крамы горада Мінска.

— *Наша Случчына напярэдадні Першай сусветнай вайны вывозіла на экспарт садавіны на 25 тысяч залатых рублёў (2,5 мільянаў долараў). У Пецярбургу бэры слущкія каштавалі ў два разы даражэй за найлепшыя сарты крымскіх груш. Чаму мы страцілі свае пазіцыі?*

— І сёння не толькі ў Санкт-Пецярбургу, але і ў цэлым па Расіі ведаюць нашы яблыкі. Праведзеная намі работа дазволіла ўключыць 30 беларускіх сартоў у Дзяржрэстр селекцыйных дасягненняў Расіі, што дало магчымасць айчынным гадавальнікам прадаваць свае саджанцы за мяжу. Ёсць цікавасць і да закладання там новых садоў з нашымі сартамі.

Беларускія яблыкі экспартуюцца нашай усходняй суседцы ў дастаткова вялікіх аб'ёмах. Па афіцыйнай статыстыцы пастаўкі яблыкаў у Расійскую Федэрацыю з'яўляюцца самымі высокімі з прадукцый раслінаводства: у 2015 годзе экспарт склаў 119 мільянаў долараў, а ў 2016-м — 40 мільянаў долараў. Галоўнае, каб пастаўшчыкі беларускія яблыкаў трымалі марку і не зніжалі іх якасці.

— *На паліцах нашых крам ляжаць яблыкі і грушы замежных сартоў. Ці сведчыць гэта пра тое, што яны лепшыя за айчынныя? Уладзімір Копань, вядомы селекцыянер з Украіны, лічыць, што адставанне айчынных селекцыянераў звязана з тым, што*

Выконваючы абавязкі дырэктара РУП «Інстытут пладаводства» кандыдат сельгаснавуц, дацэнт **Анатоль КРЫВАРОТ** са сваімі гадаванцамі.

пасля сумна вядомай сесіі УАСГНІЛ 1948 года, дзе генетычная навука была асуджана як «прадажная дзеўка імперыялізма», навукоўцы не мелі доступу да алігенных донараў — генетычных носьбітаў канкрэтных гаспадарча-біялагічных прыкмет. І вось гэту «селекцыйную дзірку» шырынёй у некалькі дзесяцігоддзяў запоўнілі амерыканскія і заходнеўрапейскія сарты. Ці згодны Вы з гэтым?

— Толькі часткова. Генетыка была забаронена на афіцыйным узроўні. Але кожны селекцыянер працаваў на сабраным ім за доўгі час матэрыяле са сфарміраваных калекцый. Гэты генафонд выкарыстоўваўся згодна з яго мэтамі, а ў зацверджаных навуковых праграмах выкарыстаныя селекцыйныя метады можна было не згадваць. А пра тое, што навукоўцы-селекцыянеры — гэта адданыя сваёй справе людзі, сведчыць цікавы гістарычны факт. Аляксей Яфімавіч Сябарэў у гады Вялікай Айчыннай вайны застаўся ў Лошыцы і працягваў даглядаць свае калекцыі. Фашысцкія акупанты выкарыстоўвалі Лошыцкую сядзібу для размяшчэння свайго штаба і кватаравання і, каб пазбегнуць нечаканага нападу партызан і для лепшага абстрэлу, хацелі высекчы ўсе дрэвы навокал. Толькі дзякуючы намаганням Аляксея Яфімавіча, які пераканаў немцаў, што агародніна, якая вырошчвалася для іх харчавання, будзе лепш расці пад кронамі дрэў, пладовы сад удалося выратаваць. Але савецкая ўлада не ацаніла намаганняў навукоўца: за «сувязь з акупантамі» ён быў рэпрэсіраваны. Рэабілітацыя прыйшла праз доўгія гады. Вось такія зігзагі гісторыі...

— *Многія сарты пладовых раслін айчыннай селекцыі шырока вядомы за межамі Беларусі, яны «даехалі» нават да Сахаліна і Паўднёвай Афрыкі. Якія з іх цяпер запатрабаваны на ўнутраным і знешнім рынках?*

— Насамрэч геаграфія нашых навуковых дасягненняў проста здзіўляе: інстытутам заключаны дагаворы аб супрацоўніцтве з 85 устаноў на пладаводства з 23 краін, у рамках якіх мы вывучаем паводзіны нашых сартоў у глебава-кліматых умовах іншых краін.

Сёння мы ўжо маем права сказаць аб тым, што ў беларускага пладаводства ёсць свой твар. І ў першую чаргу яго пазнаюць па сартах яблыні «Беларускі салодкі», «Алеся», «Весяліна», «Сябарына», «Імант», па грушах «Духмяная», «Забава», «Проста Марыя», па новых сартах вішні, чарэшні, слівы, алычы.

— *У беларускім садаводстве ідзе тэндэнцыя да акліматызацыі паўднёвых культур да нашых умоў. Ужо нікога не здзівіў вінаград, абрыкосамі і грэцкімі арэхамі. Якія яшчэ пладовыя і ягадныя культуры могуць быць перспектыўнымі для нашых умоў?*

— Наша задача — максімальная пашырыць пародны склад сада і перайсці ад монакультуры яблыні да полікультурных пасадак. Сёння мы думаем аб вырошчванні персіка, фундука, па ягадных культурах — брусніцы, актынідыі, бузіны, іргі.

— *Пачалася вясна — бадай, самая гарачая пара ў садаводаў. Прачнуліся шкоднікі, у першую чаргу кветадэды. Што трэба зрабіць садаводам, каб абараніць свой будучы ўраджай?*

— Прамысловае садаводства не магчымае без сродкаў абароны сада. Каб атрымаць таварны ўраджай добрага выгляду, неабходна правесці да 6—8 апрацовак ад хвароб і шкоднікаў. У краінах прамысловага пладаводства, дзе вытворцы часта не ўжываюць сваю прадукцыю, колькасць апрацовак даходзіць да 40. Уявіце, што мы потым спажываем!

Але нават і пры асцярожных адносінах неабходна выкарыстоўваць хоць бы мінімальную колькасць прэпаратаў, каб абараніцца ад кветадэды, пладажэркі і паршы. Інакш можна згубіць увесь ураджай. Ёсць альтэрнатыва — экалагічнае вырошчванне пладоў і ягад без хіміі, але з выкарыстаннем біялагічных сродкаў абароны. Мы і нашы калегі з іншых навуковых устаноў вывучылі шэраг біялагічных сродкаў, якія можна выкарыстаць пры вырошчванні пладовых раслін (Фруцін, Экасад)...

У Самахвалавічы можна прыезджаць не толькі па чаранкі і саджанцы з адкрытай і закрытай каранёвай сістэмай, свежыя плады і ягады. У 2017 годзе Інстытут пладаводства праводзіць цыкл навукова-практычных мерапрыемстваў, прысвечаных Году навукі, якія будуць цікавымі як для садаводаў-аматараў, пчаляроў, так і для навукоўцаў. З праграмай мерапрыемстваў можна пазнаёміцца на афіцыйным сайце інстытута (www.belsad.by).

Гутарыў Аляксандр ВАШЧАНКА.

НА ПОЛІ ТАНКІ ГРУКАТАЛІ...

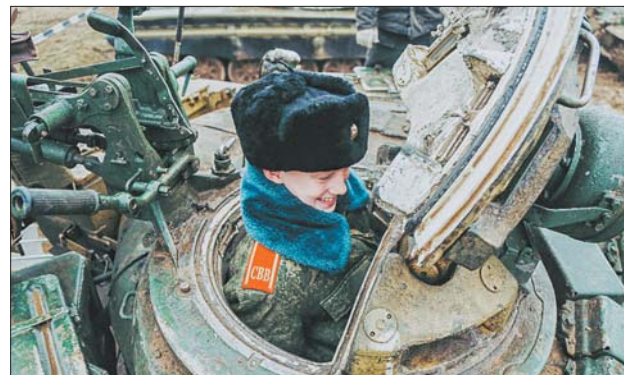
На палігоне пад Барысавам на гэтым тыдні было гарача ў літаральным сэнсе. Спасцігаць мудрасць ваеннай падрыхтоўкі не ў аўдыторыях, а на сапраўднай баявой тэхніцы прыехалі выхаванцы Мінскага сувораўскага ваеннага вучылішча.

— Мы праводзім заняткі па агнявой падрыхтоўцы на дырэктрысе з узбраення танка Т-72Б, а на вайсковым стрэльбішчы — са стралковай зброі, — кажа **палкоўнік Максім ЦЯРЭНЦЕЎ**, начальнік аддзялення баявой падрыхтоўкі 120-й гвардзейскай механізаванай брыгады. — Быў запланаваны цыкл поўнай падрыхтоўкі экіпажа танка Т-72Б, пачынаючы ад тактыка-тэхнічных характарыстык і заканчваючы практычнымі нарматывамі. Сувораўцы могуць спусціцца ў браніраваную машыну і папрактыкавацца ў стральбе з танкавага кулямёта. Мы, у сваю чаргу, зацікаўлены, каб да нас прыходзілі хлопцы, якія не па волі выпадку трапілі ў войска, а таму, што ў іх ёсць мэта стаць афіцэрамі. І мы мусім ім паказаць, што ж іх чакае наперадзе.

Не менш цікавая праграма чакала тых, хто знаходзіўся на стрэльбішчы. Яны мусілі адчуць на сабе поўны цыкл заняткаў салдата-мотастралка. Гэта стральба з аўтамата і з кулямёта Калашнікава, а таксама кіданне вучэбна-імітацыйных гранат. А яшчэ — пастарацца выканаць нарматыў па падрыхтоўцы да бою.

На кожным вучэбным месцы знаходзіўся афіцэр-інструктар. Адметна, што пераважна гэта былі колішнія выпускнікі Мінскага сувораўскага вучылішча, якія зведалі ўсе акалічнасці навучальнага працэсу непасрэдна на сабе.

...Палігон доўгі час скаланаўся ад гукаў стрэлаў. Раптам у адным з танкаў адчыніўся люк, і адтуль вылез падлетак у сувораўскай форме. Ашалелы ці то ад радасці, ці то ад усведамлення сапраўднай страляніны, ці то ад гуку, ён стаяў з радаснай усмешкай на твары недзе з паўхвіліны і толькі пасля схамянуўся: трэба перадаць шлемафон наступнаму навучэнцу...

Антон Руды ў вучылішчы ўжо на 3 курсе. Гэта аналаг 9 класа звычайнай агульнаадукацыйнай школы. Пасля заканчэння вучылішча хлопчык марыць пайсці ў Ваенную акадэмію. Але на якую менавіта спецыяльнасць, пакуль не выбраў.

— Нам растлумачылі, як правільна загрузжаць боепрыпасы ў танк. Вось раней я гэтага рабіць не ўмеў. Усе паказалі вельмі падрабязна, мы разгледзелі кожную дэталю. І далі пастраліць з танкавага кулямёта. Усё-такі гэта ў мяне было ўпершыню. І адчуванне неверагоднае. Расказвалі, што звонку ад танка ад стрэлаў вельмі шумна, а ўнутры машыны амаль нічога не чуваць. Але аказалася, што гукі ўнутр усё ж далятаюць. Страшна толькі першы раз, а далей ужо прывыкаеш. Калі залез унутр танка, то адразу адчуў адказнасць, якая кладзецца на салдата...

Умовы надвор'я для стрэльбаў на палігоне былі не самыя добрыя. Раніцай яго ахутаў моцны туман, які пасля здаваў пазіцыі вельмі неахвотна. Але сувораўцаў гэта не палохае: ваеннаслужачы мусіць прывыкаць да любога надвор'я.

— Для таго, каб замацаваць тэарэтычныя навыкі, атрыманых ў аўдыторыях, мы вырашылі правесці сумесна з камандаваннем сіл Паўночна-Заходняга аператыва камандавання такія заняткі, — кажа **першы намеснік начальніка Мінскага сувораўскага вучылішча палкоўнік Алег ЖУРАЎЛЁЎ**. — І — пазнаёміць сувораўцаў з нялёгкімі буднямі танкістаў. Гэта іх не адштурхне ад зробленага раней выбару — кожны хлопчык, які да нас прыйшоў, жадае стаць абаронцам Радзімы.

Валяр'ян ШКЛЕННІК. schklennik@sviazda.by

Фота Сяргея Нікановіча.

Тэхналогія вырошчвання яблыні ў супершчыльных пасадах (27 тыс. шт. на 1 га, сорт «Прэзідэнт»).